

**PARLAMENT FEDERACIJE
BOSNE I HERCEGOVINE**

1614

Temeljem članka IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ

O PROGLAŠENJU ZAKONA O ZAŠTITI NA RADU

Progllašava se Zakon o zaštiti na radu, koji je usvojio Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Zastupničkog doma od 24.9.2019. godine i na sjednici Doma naroda od 1.10.2020. godine.

Broj 01-02-1-433-01-20
28. listopada 2020. godine
Sarajevo

Predsjednik
Marinko Čavara, v. r.

**ZAKON
O ZAŠTITI NA RADU**

DIO PRVI - TEMELJNE ODREDBE

Članak 1.

(Predmet Zakona)

- (1) Ovim zakonom uređuju se prava, obveze i odgovornosti poslodavaca i radnika u vezi s provođenjem i poboljšanjem sigurnosti i zaštite zdravlja radnika na radu, kao i opća načela prevencije, te sustav pravila sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, čijom primjenom se postigne sprječavanje ozljeda na radu, profesionalnih bolesti i drugih bolesti u vezi s radom, kao i zaštita radnog okoliša, te druga pitanja u vezi sa sigurnošću i zaštitom zdravlja na radu.
- (2) Posebna zaštita se propisuje radi očuvanja duševnog i tjelesnog razvoja mladih, zaštite žena od rizika koji bi mogli ugroziti ostvarivanje materинства, zaštite osoba s invaliditetom i profesionalno oboljelih osoba od daljeg oštećenja zdravlja i umanjenja njihove radne sposobnosti i očuvanja radnih sposobnosti starijih radnika u granicama primjerenim njihovoj životnoj dobi.

Članak 2.

(Preuzimanje pravnih akata Europske unije)

Ovim zakonom se u pravni poredak Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija) preuzima Direktiva Vijeća 89/391/EEZ od 12. lipnja 1989. godine o uvođenju mjera za podsticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja radnika na radu.

Članak 3.

(Definicije pojmova)

- (1) Pojmovi koji se koriste u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:
  - a) **poslodavac** je pravna ili fizička osoba koja zapošljava jednog ili više radnika, uključujući i organe državne uprave. Poslodavcem, u smislu ovog zakona, smatra se i poljoprivrednik i fizička osoba koja sama ili s članovima svoje obitelji obavlja poljoprivrednu ili neku drugu djelatnost kao jedino ili glavno zanimanje;
  - b) **radnik** je osoba koja radi kod poslodavca na temelju ugovora o radu, ugovora o obavljanju privremenih i povremenih poslova ili rješenja o postavljenju osobe koja nije državni službenik, državnog službenika i namještenika, kao i pripadnici oružanih snaga i policijski službenici;
  - c) **mjesto rada** u smislu ovog zakona je prostor namijenjen za obavljanje poslova (u objektu ili na otvorenom, kao i na privremenim i pokretnim gradilištima, objektima, uređajima, prometnim sredstvima), u kojem radnik boravi i ima pristup u toku rada, kao i svaki prostor, odnosno prostorija u kojem se obavlja posao i koji je pod posrednim ili neposrednim nadzorom poslodavca ili vlasnika sredstava rada;
  - d) **radni okoliš** je prostor u kojem se obavlja rad i koji uključuje mjesto rada, radne uvjete, radne postupke i odnose u procesu rada, a čine je fizikalni, kemijski i biološki čimbenici na mjestu rada i u njegovom okruženju;
  - e) **sredstva za rad** u smislu ovog zakona su:
    - objekti namijenjeni za rad s pripadajućim prostorijama, instalacijama i uređajima,

prostorijama i površinama za kretanje radnika, te pomoćnim prostorijama i njihovim instalacijama i uređajima, prijevozna sredstva željezničkog, cestovnog, riječnog, jezerskog i zračnog prijevoza, te druga sredstva rada koja se koriste prilikom obavljanja poslova,

- radna oprema (svaki stroj ili uređaj, aparat, oruđe ili druga oprema koja se upotrebljava za rad),
  - sredstva i oprema osobne zaštite pri radu,
  - sirovine i materijali koji se koriste u procesu rada,
  - drugo sredstvo koje se upotrebljava u radnom procesu ili je na bilo koji način povezano s radnim procesom;
- f) **radnik za zaštitu na radu** je osoba kojoj poslodavac povjeri izvršavanje stručnih poslova sigurnosti i zaštite zdravlja na radu;
- g) **povjerenik za zaštitu na radu** je osoba izabrana ili imenovana da predstavlja zaposlene u oblasti sigurnosti i zaštite zdravlja na radu kod poslodavca;
- h) **ovlaštena zdravstvena ustanova** je zdravstvena ustanova koja sukladno propisima o zdravstvenoj zaštiti obavlja djelatnost specifične zdravstvene zaštite radnika/medicinske rada;
- i) **ovlaštena organizacija za zaštitu na radu** je gospodarsko društvo ili ustanova specijalizirana za vršenje periodičnih pregleda iz oblasti zaštite na radu, procjene rizika i osposobljavanja radnika;
- j) **rizik** je vjerojatnoća nastanka ozljede, bolesti ili oštećenja zdravlja radnika usljed opasnosti;
- k) **prevencija** u smislu ovog zakona je svaka planirana, odnosno poduzeta mjera u svakoj fazi rada kod poslodavca, čiji je cilj sprječavanje ili smanjenje rizika na radu;
- l) **procjena rizika** u smislu ovog zakona je sustavno evidentiranje i procjenjivanje svih čimbenika u procesu rada koji mogu prouzročiti nastanak ozljeda na radu, bolesti ili oštećenja zdravlja i utvrđivanje mogućnosti, odnosno načina sprječavanja, otklanjanja ili smanjenja rizika;
- m) **poslovi s povećanim rizikom** su poslovi utvrđeni aktom o procjeni rizika na kojim i pored potpuno ili djelomično primijenjenih mjera sukladno ovom zakonu, postoje okolnosti koje mogu ugroziti sigurnost i zdravlje radnika;
- n) **opasne materije** su eksplozivne, zapaljive, oksidirajuće, otrovne, zarazne, korozivne, kancerogene i radioaktivne materije utvrđene standardima i drugim propisima, a koje se proizvode, koriste ili skladište u procesu rada, kao i materije čija su svojstva, kada su vezane za neke supstance, opasne po život i zdravlje radnika;
- o) **štetnosti** su kemijske, biološke i fizičke štetnosti, koje mogu prouzročiti oštećenje zdravlja radnika i drugih osoba koje su im izložene;
- p) **biološke štetnosti** su biološki agensi, odnosno mikroorganizmi, uključujući i genetski modificirane stanične kulture i endoparazite čovječjeg i životinjskog podrijetla, koji mogu prouzročiti zarazu, alergiju ili trovanje, a koji se koriste u radu ili su prisutni u radnom okolišu.
- (2) Pojmovi koji se koriste u ovom zakonu, a imaju rodno značenje koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski rod.

Članak 4.

(Sigurnost i zaštita zdravlja na radu)

Sigurnost i zaštita zdravlja na radu, u smislu ovog zakona, je osiguranje takvih uvjeta na radu kojima se u najvećoj mogućoj mjeri sprječava nastanak ozljeda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi s radom i koji stvaraju pretpostavku za punu fizičku, psihičku i socijalnu sigurnost zaposlenih.

Članak 5.

(Osobe koja imaju pravo na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu)

- (1) Pravo na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu ima:
- a) radnik,
  - b) osoba koja je kod poslodavca na stručnom osposobljavanju,
  - c) osoba koja se nalazi na prekvalifikaciji, dokvalifikaciji ili stručnom usavršavanju,
  - d) učenici i studenti na praktičnoj nastavi,
  - e) osoba koja sudjeluje u javnim radovima,
  - f) osoba koja obavlja volonterski rad,
  - g) osoba koja za vrijeme izdržavanja kazne zatvora radi u zatvorskoj radionici, na gradilištu ili na drugim radnim mjestima,
  - h) druga osoba koja se zatekne u radnom okolišu radi obavljanja određenih poslova, ako je o njegovom prisustvu poslodavac upoznat.
- (2) Sigurnost i zaštitu zdravlja na radu osobama iz stavka (1) toč. a), b), d), f), i h) ovog članka osigurava poslodavac, osobama iz točke c) ovog članka obrazovna ustanova, osobama iz točke e) ovog članka organizator radova i osobama iz točke g) ovog članka ustanova za izvršenje kazne zatvora.

Članak 6.

(Primjena zakona na pripadnike oružanih snaga i policije)

- (1) Odredbe ovog zakona primjenjuju se na pripadnike oružanih snaga i policijske službenike, do donošenja posebnih propisa iz oblasti sigurnosti i zaštite zdravlja na radu za pripadnike oružanih snaga i policijske službenike.
- (2) Odredbe ovog zakona ne primjenjuju se na pripadnike oružanih snaga i policijske službenike, ako su u suprotnosti s propisima koji regulišu službu u oružanim snagama i policiji.

Članak 7.

(Vijeće za zaštitu na radu)

- (1) Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije), osniva Vijeće za zaštitu na radu (u daljnjem tekstu: Vijeće) koje čine predstavnici Vlade Federacije, udruženja poslodavaca, sindikata i istaknutih stručnjaka za sigurnost i zaštitu zdravlja na radu.
- (2) Vijeće ima devet članova. Članove Vijeća imenuje Vlada Federacije na razdoblje od četiri godine, a čine ga premijer Federacije, federalni ministar nadležan za rad (u daljnjem tekstu: federalni ministar), federalni ministar zdravstva, po dva predstavnika poslodavaca i radnika koje predlažu reprezentativna udruženja poslodavaca i radnika za teritorij Federacije, te dva istaknuta stručnjaka za sigurnost i zaštitu zdravlja na radu.
- (3) Vijeće predlaže i povremeno preispituje politiku sigurnosti i zaštite zdravlja na radu i podstiče usklađivanje rada svih relevantnih organa i tijela, kao i zakonodavstva, s ciljem osiguranja života, zdravlja i radne sposobnosti radnika, sprječavanja ozljeda na radu i profesionalnih bolesti.
- (4) Odluku o osnivanju Vijeća iz stavka (1) ovog članka, donijet će Vlada Federacije, na prijedlog Federalnog ministarstva rada i socijalne politike (u daljnjem tekstu:

- ministarstva), u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (5) Vijeće:
- prati, analizira i ocjenjuje sustav i politiku zaštite na radu i o svojim nalazima i ocjenama najmanje jednom godišnje izvještava Vladu Federacije, te predlaže potrebne promjene,
  - prati učinke primjene ovoga zakona, njegovih provedbenih propisa, posebnih zakona i drugih propisa kojima se štiti sigurnost i zdravlje radnika te, prema potrebi, predlaže Vladi Federacije njihove promjene, kao i njihovo usklađivanje s međunarodnim propisima,
  - obavlja i druge poslove na zahtjev Vlade Federacije.
- (6) Predsjednika Vijeća i dva zamjenika biraju njegovi članovi, na svojoj prvoj sjednici koju će sazvati federalni ministar.
- (7) Vijeće donosi poslovnik o radu kojim se uređuju prava i dužnosti članova, način rada, održavanje sjednica, postupak odlučivanja na sjednicama ovog vijeća i druga pitanja vezana za njegov rad, ukoliko ovim zakonom nije drugačije određeno.
- (8) Administrativne i stručne poslove za potrebe Vijeća obavljat će ministarstvo.
- (9) Financijska sredstva potrebna za rad Vijeća osiguravat će se u Proračunu Federacije.

Članak 8.

(Sudjelovanje sindikata)

Sindikati sudjeluju u uređivanju i unaprjeđivanju sigurnosti i zaštite zdravlja radnika na radu sukladno zakonu, propisima donesenim na temelju zakona i kolektivnim ugovorom.

DIO DRUGI - OPĆI ZAHTEJEVI ZA SIGURNE I ZDRAVE UVJETE RADA

Članak 9.

(Opća pravila i mjere zaštite na radu)

- (1) Zaštita na radu obuhvata sustav pravila i mjera, a posebno:
- pravila i mjere pri projektiranju i izradi sredstava rada,
  - pravila i mjere pri upotrebi, održavanju, pregledu i ispitivanju sredstava rada,
  - pravila i mjere koje se odnose na radnike, te prilagođavanje procesa rada njihovom spolu, dobi, fizičkim i psihičkim sposobnostima,
  - načine i postupke osposobljavanja i obavještanja radnika i poslodavaca sa svrhom postizanja odgovarajuće razine zaštite na radu,
  - načine i postupke suradnje poslodavca, radnika i njihovih predstavnika i udruženja, te državnih organa nadležnih za zaštitu na radu,
  - zabranu stavljanja radnika u nepovoljniji položaj zbog aktivnosti poduzetih radi zaštite na radu,
  - ostale mjere za sprječavanje rizika na radu, sa svrhom uklanjanja čimbenika rizika i njihovih štetnih posljedica.
- (2) Zaštita na radu kao sustavno organizirano djelovanje sastavni je dio organizacije rada i izvođenja radnog postupka, koje poslodavac ostvaruje primjenom svih mjera zaštite na radu sukladno općim načelima prevencije.
- (3) Projektiranje, izvođenje i stavljanje u funkciju objekata, tehnoloških procesa i radnih mjesta, izrada, proizvodnja, uskladištenje, ispitivanje, zamjena, instaliranje, korištenje i održavanje sredstava za rad, uvoz i rukovanje sredstvima za rad, opasnim materijama i energijom, vrši se sukladno

zahtjevima utvrđenim odredbama ovog zakona, tehničkih propisa i razvojem znanstveno-tehničkih dostignuća.

- (4) Opća pravila i mjere zaštite na radu posebno se odnose na sljedeće zahtjeve: zaštitu od mehaničkih opasnosti, zaštitu od udara električne struje, sprječavanje nastanka požara i eksplozije, osiguranje mehaničke otpornosti i stabilnosti građevine, osiguranje potrebne radne površine i radnog prostora, osiguranje potrebnih puteva za prolaz, prijevoz i evakuaciju radnika i drugih osoba, osiguranje čistoće, osiguranje propisane temperature i vlažnosti zraka i ograničenja brzine strujanja zraka, osiguranje propisane rasvjeteljenosti, zaštitu od buke i vibracija, zaštitu od štetnih atmosferskih i klimatskih utjecaja, zaštitu od fizikalnih, kemijskih i bioloških štetnih utjecaja, zaštitu od prekomjernih napora, zaštitu od elektromagnetskog i ostalog zračenja, te osiguranje prostorija i uređaja za osobnu higijenu.
- (5) Usljed vremenskih neprilika kao što su visoke ili niske temperature i sl., kao i u drugim stanjima potrebe ministarstvo može poslodavcima izdati preporuke o provođenju posebnih mjera zaštite, kojima će se spriječiti nastupanje štetnih posljedica po zdravlje radnika. Ukoliko vremenske neprilike ili druga stanja potrebe, usljed kojih su izdate preporuke, potraju duže od pet dana, ministarstvo će obaviti konzultacije s reprezentativnim udruženjima poslodavaca i radnika za teritorij Federacije.

Članak 10.

(Obveza primjene propisanih mjera zaštite na radu)

- (1) Poslodavac koji izrađuje tehničku dokumentaciju za objekte i tehničko-tehnološke procese dužan je, pri projektiranju objekata i tehničko-tehnoloških procesa, primijeniti propisane mjere sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, s naznakom svih rizika i mjera za njihovo otklanjanje.
- (2) Poslodavac iz stavka (1) ovog članka dužan je izdati ispravu kojom potvrđuje da je projektiranje izvršeno sukladno zakonu, odnosno propisima donesenim na temelju zakona.
- (3) Ako u projektiranju objekata i tehničko-tehnoloških procesa sudjeluje više poslodavaca iz stavka (1) ovog članka, investitor je dužan osigurati jedinstvenu ispravu.

Članak 11.

(Obveza projektiranja mjera zaštite na radu)

- (1) Poslodavac koji izvodi radove na izgradnji objekata i tehničko-tehnoloških procesa dužan je izvoditi radove prema tehničkoj dokumentaciji u kojoj su projektirane mjere zaštite na radu.
- (2) Obveza iz stavka (1) ovog članka odnosi se i na radove na montaži, zamjeni opreme, remontu i rekonstrukciji objekata.
- (3) Novi, obnovljeni ili rekonstruirani objekti i tehničko-tehnološki procesi ne mogu početi s radom bez upotrebne dozvole, sukladno zakonu.

Članak 12.

(Elaborat o uređenju radilišta)

- (1) Poslodavac koji izvodi radove na izgradnji, montaži, zamjeni opreme, remontu ili rekonstrukciji objekata dužan je prije početka radova izraditi elaborat o uređenju radilišta sukladno propisima donesenim na temelju zakona i osigurati izvođenje radova prema tom elaboratu.
- (2) Poslodavac iz stavka (1) ovog članka koji izvodi radove na radilištu duže od sedam dana, dužan je prijavu i elaborat o uređenju radilišta dostaviti nadležnoj inspekciji rada najmanje osam dana prije početka rada na radilištu.

Članak 13.

(Obveza osiguranja jedinstvenog elaborata o uređenju radilišta)

Ako dva ili više poslodavaca koriste isti prostor za radilište, svaki od njih provodi mjere zaštite na radu, a glavni izvođač odnosno investitor je dužan osigurati jedinstveni elaborat o uređenju radilišta.

Članak 14.

(Uvjeti za upotrebu sredstava za rad)

- (1) Radna oprema može se staviti u promet, naručiti ili staviti u upotrebu ako su ispunjeni uvjeti za sigurnost i zaštitu zdravlja na radu i ako je to potvrdio proizvođač ili uvoznik uvezenih proizvoda.
- (2) Sredstva i oprema osobne zaštite mogu se staviti u promet, naručiti ili staviti u upotrebu ako pružaju pouzdanu zaštitu od rizika pri radu i ako je to potvrdio proizvođač ili uvoznik uvezenih proizvoda.
- (3) Sredstva za rad, koja podliježu obvezi periodičnih pregleda i ispitivanja iz oblasti zaštite na radu, mogu se upotrebljavati samo ako posjeduju zapisnik, odnosno ispravu iz članka 67. stavak (1) ovog zakona kojim se dokazuje da pregledana sredstva za rad udovoljavaju propisima donesenim na temelju zakona.

Članak 15.

(Radna oprema)

- (1) Radna oprema mora odgovarati radnom procesu koji se obavlja i mora biti na odgovarajući način prilagođena toj svrsi tako da ne ugrožava sigurnost i zdravlje radnika.
- (2) Izbor radne opreme i materijala koji se koriste vrši se sukladno posebnim uvjetima i specifičnostima rada kako bi se otklonili ili smanjili rizici.

Članak 16.

(Upute za sigurnu upotrebu i rukovanje sredstvima za rad)

- (1) Proizvođači i uvoznici radne opreme i sredstava i opreme osobne zaštite dužni su izdati ispravu kojom se dokazuje da odgovaraju međunarodnim propisima, tehničkim propisima i propisanim mjerama sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, te daju upute za upotrebu i održavanje na jednom od službenih jezika u Bosni i Hercegovini, odnosno Federaciji.
- (2) Proizvođači i uvoznici opasnih materija dužni su dati uputu za sigurnu upotrebu i rukovanje. Uputa sadrži identifikacijske podatke, podatke o fizičkim, kemijskim i biološkim karakteristikama, stupanj opasnosti od požara i eksplozije, opasnosti po zdravlje, o radioaktivnosti, o ekološkim podacima, o posebnim zaštitnim mjerama, o načinu skladištenja i označavanja, o prijenosu i transportu, kao i o postupku otklanjanja opasnih materija (sigurnosni list). Ovi podaci se daju na jednom od službenih jezika u Bosni i Hercegovini, odnosno Federaciji.

Članak 17.

(Obveza pribavljanja potrebne dokumentacije)

Poslodavac ne može staviti u promet ili upotrebu sredstva za rad ili opasne materije prije nego što pribavi dokumentaciju iz članka 16. ovog zakona.

Članak 18.

(Izdavanje isprava)

Isprave iz članka 10. st. (2) i (3) i članka 16. stavak (1) može izdati i ovlaštena organizacija za zaštitu na radu.

Članak 19.

(Zabrana davanja financijske naknade)

Poslodavci ne mogu dati financijsku ili drugu naknadu radnicima u zamjenu za ispunjavanje zahtjeva standarda sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.

DIO TREĆI - OBVEZE POSLODAVCA

Članak 20.

(Obveza osiguranja preventivnih mjera)

- (1) Poslodavac je obavezan, prilikom organiziranja rada i radnog procesa, osigurati preventivne mjere radi zaštite života i zdravlja zaposlenih, kao i potrebna materijalna sredstva za njihovu primjenu.
- (2) Poslodavac je dužan osigurati preventivne mjere prije početka rada radnika, u toku rada, kao i kod svake izmjene tehnološkog postupka, izborom radnih i proizvodnih metoda kojima se osigurava najveća sigurnost i zaštita zdravlja na radu, zasnovana na primjeni propisa iz oblasti sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, radnih odnosa, tehničkih propisa i standarda, propisa iz oblasti zdravstvene zaštite i dr.
- (3) U slučaju kada poslodavac, sukladno članku 33. ovog zakona, angažira ovlaštenu organizaciju za zaštitu na radu, to ga neće osloboditi odgovornosti utvrđene u stavku (1) ovog članka.

Članak 21.

(Načela u provođenju mjera zaštite na radu)

Poslodavac provodi mjere zaštite na radu poštujući sljedeća opća načela prevencije:

- a) procjene rizika,
- b) izbjegavanja rizika,
- c) sprječavanja rizika,
- d) otklanjanja rizika na njihovom izvoru,
- e) prilagođavanja rada i mjesta rada radniku naročito u pogledu izbora opreme za rad i metoda rada, kao i izbora tehnološkog postupka da bi se izbjegla jednoličnost u radu s ciljem smanjenja njihovog utjecaja na zdravlje radnika,
- f) prilagođavanja tehničkom napretku,
- g) zamjene opasnih tehnoloških procesa ili metoda rada bezopasnim ili manje opasnim,
- h) zamjene opasnih materija bezopasnim,
- i) utvrđivanja jedinstvenih preventivnih mjera s ciljem međusobnog povezivanja tehnologije, organizacije rada, uvjeta rada, socijalnih odnosa i utjecaja čimbenika vezanih za radni okoliš,
- j) davanja prednosti zajedničkim mjerama zaštite pred pojedinačnim,
- k) odgovarajućeg osposobljavanja i obavještanja radnika.

Članak 22.

(Obveze poslodavca)

Poslodavac je dužan:

- a) organizirati poslove sigurnosti i zaštite zdravlja na radu,
- b) vršiti procjenu rizika za svako radno mjesto i utvrditi poslove s povećanim rizikom, na način i pod uvjetima utvrđenim ovim zakonom,
- c) omogućiti radniku da se prije stupanja na rad upozna s mjerama sigurnosti i zaštite na radu,
- d) donijeti interni akt o zaštiti na radu,
- e) obavještavati radnike, sindikat i povjerenika za zaštitu na radu o uvođenju novih tehnologija i sredstava za rad, te opasnostima i štetnostima po zdravlje radnika i izdavati upute za siguran rad,
- f) osiguravati da planiranje i uvođenje novih tehnologija bude predmet savjetovanja s radnicima i/ili njihovim povjerenikom za zaštitu na radu u vezi s posljedicama po sigurnost i zdravlje izazvanih izborom opreme, uvjeta rada i radnog okoliša,
- g) osposobljavati radnike za siguran rad,

- h) osiguravati radnicima sredstva i opremu osobne zaštite i njihovo korištenje,
- i) osiguravati periodične liječničke preglede radnika koji rade na poslovima na kojima postoje povećani rizici po zdravlje i poduzimati mjere za sprječavanje nastanka invaliditeta i profesionalnih bolesti radnika,
- j) osiguravati periodične preglede sredstava rada i sredstava i opreme osobne zaštite pri radu, sukladno tehničkim standardima,
- k) osiguravati periodične preglede i ispitivanja fizičkih, kemijskih i bioloških štetnosti i mikroklima u radnom okolišu,
- l) osiguravati periodične preglede i ispitivanja sredstava rada i opreme, radnih i pomoćnih prostorija i sredstava i opreme osobne zaštite, koji ne podliježu obveznim periodičnim pregledima i ispitivanjima, na način, po postupku i u rokovima utvrđenim općim aktom,
- m) provoditi mjere zaštite od požara sukladno posebnim propisima,
- n) provoditi mjere za osiguranje prve pomoći,
- o) unaprjeđivati sigurnost i zaštitu zdravlja na radu,
- p) obavještavati nadležnu inspekciju rada o svakom smrtnom slučaju, nesreći koja je zadesila jednog ili više radnika, teškoj ozljedi, profesionalnoj bolesti, svakoj pojavi ili bolesti koje pogađaju više od jednog radnika i svakoj pojavi koja bi mogla ugroziti život ili zdravlje radnika na radu,
- r) obavještavati nadležnu inspekciju o početku i završetku radova na izgradnji, montaži, zamjeni opreme, remontu i rekonstrukciji objekata.

Članak 23.

(Interni akt o zaštiti na radu i akt o procjeni rizika)

- (1) Poslodavac je dužan svojim internim aktom o zaštiti na radu utvrditi organizaciju provođenja zaštite na radu, pravila prevencije i zaštite, poslove s povećanim rizikom, poslove na kojima se provodi mjera skraćivanja radnog vremena, način utvrđivanja zdravstvenog stanja radnika koji rade na poslovima s povećanim rizikom, i drugih radnika, sredstva i opremu osobne zaštite koja pripadaju radniku, te prava, obveze i odgovornosti radnika za zaštitu na radu i drugih radnika u ovoj oblasti, kao i druga pitanja od značaja za sigurnost i zaštitu zdravlja na radu.
- (2) Temelj za izradu akta iz stavka (1) ovog članka je akt o procjeni rizika na mjestu rada koji sadrži opis procesa rada s procjenom rizika od ozljeda ili oštećenja zdravlja na mjestu rada u radnom okolišu i mjere za otklanjanje ili smanjivanje rizika na najmanju moguću mjeru s ciljem poboljšanja sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.
- (3) U slučaju promjene rizika u procesu rada, poslodavac je dužan izvršiti odgovarajuću izmjenu akta o procjeni rizika iz stavka (2) ovog članka.
- (4) Poslodavac vrši procjenu rizika na temelju pravila koja donosi federalni ministar u suradnji s federalnim ministrom zdravstva.
- (5) Pri izradi internog akta o zaštiti na radu poslodavac je dužan konzultirati povjerenika za zaštitu na radu.

Članak 24.

(Obveza utvrđivanja uvjeta rada i zahtjeva u pogledu sposobnosti radnika)

- (1) Poslodavac je dužan, za sve poslove u tehničko-tehnološkom procesu rada, utvrditi uvjete rada i zahtjeve u pogledu zdravstvenih i psihofizičkih sposobnosti radnika koji će te poslove obavljati.

- (2) Radnik ne može zasnovati radni odnos ukoliko prethodno nije utvrđeno da njegovo zdravstveno stanje i psihofizičke sposobnosti odgovaraju uvjetima rada i zahtjevima radnog mjesta.
- (3) Zdravstveno stanje i psihofizičke sposobnosti radnika iz stavka (2) ovog članka utvrđuju se na temelju liječničkog uvjerenja izdatog od strane odjeljenja za medicinu rada i zdravstvenu zaštitu radnika ovlaštene zdravstvene ustanove.
- (4) Zdravstveno stanje i psihofizičke sposobnosti pripadnika oružanih snaga i policijskih službenika utvrđuju se zdravstvenim pregledom koji organizuje poslodavac.

Članak 25.

(Obveza ispitivanja radnog okoliša)

Poslodavac je obavezan ispitivati radni okoliš, odnosno procijeniti rizike i osigurati zaštitu zdravlja i sigurnost radnika izloženih fizičkim, kemijskim i biološkim štetnostima na radu.

Članak 26.

(Obveza poslodavca u vezi s upotrebom opasnih materija na radu)

- (1) Poslodavac je obavezan primjenom manje opasnih i štetnih materija stalno unaprjeđivati zaštitu na radu.
- (2) Poslodavac koji koristi, proizvodi, prerađuje, odnosno skladišti opasne materije mora, sukladno procjeni rizika, primjenjivati pravila zaštite na radu.
- (3) Opasne materije poslodavac smije koristiti samo ako ne može iste radne rezultate postići primjenom bezopasnih materija.
- (4) Ako nije moguća zamjena opasnih materija bezopasnim ili manje opasnim, odnosno manje štetnim materijama, poslodavac je obavezan utvrditi da li se primjenom drugog radnog postupka može smanjiti opasnost ili štetnost od njihove primjene.
- (5) Ako koristi opasne materije, poslodavac je obavezan pravila zaštite na radu primjenjivati sljedećim redoslijedom:
  - a) koristiti zatvorene sustave, ako je to moguće prema vrsti poslova i stanju tehnike,
  - b) odvoditi s mjesta nastanka, odnosno izvan radnog okoliša opasne materije čije oslobađanje ne može spriječiti, na način da pri odvođenju ne zagađuje čovjekov okoliš,
  - c) kada ne može odvoditi opasne materije s mjesta nastanka, ograničiti na najmanju moguću mjeru:
    - količinu opasnih materija,
    - broj radnika izloženih djelovanju opasnih materija,
    - vrijeme izlaganja radnika utjecaju opasnih materija.
  - d) osigurati da radnici pri radu s opasnim materijama koriste propisanu osobnu zaštitnu opremu, ako se pravilima navedenima u toč. a), b) i c) ovog stavka ne može postići zadovoljavajuća sigurnost i zaštita zdravlja radnika.
- (6) Obveza je poslodavca da koncentracija opasnih materija na mjestima rada i u radnom okolišu bude što niža i ispod granične vrijednosti izloženosti.

Članak 27.

(Zaštita radnika izloženih opasnim materijama na radu)

Federalni ministar će u suradnji s federalnim ministrom zdravstva propisati granične vrijednosti izloženosti opasnim materijama, kao i pravila, mjere i postupke zaštite na radu radnika koji su izloženi opasnim materijama na radu.

Članak 28.

(Osiguranje pristupa radnom mjestu s povećanim rizikom)

Poslodavac je dužan osigurati da pristup radnom mjestu s povećanim rizikom, na kojem prijete neposredna opasnost od ozljeđivanja ili zdravstvenih oštećenja (trovanja, gušenja i sl.), imaju samo radnici koji su osposobljeni za siguran i zdrav rad, koji su dobili posebne upute za rad na takvom mjestu, koji ispunjavaju zdravstvene uvjete i koji su snabdjeveni odgovarajućim sredstvima i opremom za osobnu zaštitu pri radu.

Članak 29.

(Sredstva i oprema osobne zaštite)

- (1) Poslodavac je dužan osigurati radnicima sredstva i opremu osobne zaštite.
- (2) Poslodavac ne smije staviti u upotrebu sredstva i opremu osobne zaštite ako nisu izrađena sukladno članku 14. ovog zakona.
- (3) Poslodavac je obavezan osigurati da se sredstva i oprema osobne zaštite održavaju u dobrom stanju.
- (4) Poslodavac je dužan isključiti iz upotrebe sredstva i opremu osobne zaštite na kojima nastanu promjene zbog kojih postoji opasnost po sigurnost i zdravlje radnika.

Članak 30.

(Obveze poslodavaca pri obavljanju djelatnosti na istom mjestu rada s više poslodavaca)

U slučaju kada više poslodavaca obavlja djelatnost na istom mjestu rada, obvezni su:

- a) surađivati, vodeći računa o prirodi djelatnosti, s ciljem provođenja odredaba o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu,
- b) usklađivati aktivnosti, vodeći računa o prirodi poslova, s ciljem zaštite radnika i sprječavanja rizika na radu,
- c) obavijestiti jedni druge o rizicima na radu,
- d) obavijestiti radnike i/ili njihove predstavnike o rizicima na radu.

Članak 31.

(Zabrana prouzrokovanja financijskih obveza za radnike)

Mjere zaštite koje provodi poslodavac i koje se odnose na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu ne smiju radnicima prouzročiti financijske obveze.

Članak 32.

(Obveza upoznavanja s propisima iz oblasti sigurnosti i zaštite zdravlja na radu)

Poslodavac, odnosno radnik koji organizira ili rukovodi procesom rada, mora biti upoznat s propisima iz oblasti sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, a naročito ako se radi o tehnologijama u kojima postoji opasnost od ozljeđivanja na radu, profesionalnih bolesti i poremećaja u tehnološkom procesu koji bi mogli ugroziti sigurnost i zdravlje radnika.

Članak 33.

(Organiziranje poslova zaštite na radu)

- (1) Poslodavac je dužan organizirati poslove zaštite na radu vodeći računa o tehničko-tehnološkom procesu rada, broju radnika, broju lokacija odvojenih radnih jedinica, opasnostima i rizicima po zdravlje radnika.
- (2) Ako se u nedostatku stručnog osoblja poslovi zaštite i prevencije ne mogu organizirati kod poslodavca, poslodavac će angažirati ovlaštenu organizaciju za zaštitu na radu.
- (3) Ako poslodavac angažira ovlaštenu organizaciju iz stavka (2) ovog članka, dužan je osigurati uvid u podatke vezane za rizike po sigurnost i zdravlje na radu, kao i mjere i

aktivnosti za sprječavanje tih rizika na razini radnog mjesta.

- (4) Poslove zaštite na radu poslodavac može obavljati sam u djelatnostima trgovine, ugostiteljstva i turizma, financijsko-tehničkih i poslovnih usluga, obrazovanja, znanosti i informacija, zdravstvene i socijalne zaštite i u stambeno-komunalnim djelatnostima, ako ima do 30 radnika.
- (5) Federalni ministar propisat će uvjete koje mora ispunjavati stručno osoblje iz stavka (2) ovog članka, kao i način i uvjete obavljanja poslova zaštite na radu kod poslodavca ovisno o rizicima, djelatnosti i broju radnika.

Članak 34.

(Radnik za zaštitu na radu)

- (1) Poslodavac kod kojeg postoje poslovi s povećanim rizikom određuje jednog ili više radnika koji će obavljati poslove vezane za sprječavanje rizika na radu i zaštitu zdravlja radnika.
- (2) Poslodavac je dužan radniku za zaštitu na radu osigurati uvjete za rad, potrebnu opremu i pomoć drugog stručnog osoblja, kao i sredstva za obavljanje i organiziranje preventivnih i zaštitnih mjera.
- (3) Radnik za zaštitu na radu ne može biti doveden u nepovoljniji položaj zbog poslova koje obavlja s ciljem sprječavanja rizika na radu i zaštite zdravlja radnika.
- (4) Radnik za zaštitu na radu mora biti odgovarajuće osposobljen i imati položen stručni ispit koji se odnosi na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu (u daljnjem tekstu: stručni ispit) sukladno ovom zakonu.
- (5) Stručni ispit iz stavka (4) ovog članka polaže se pred povjerenstvom koje imenuje federalni ministar, a za čiji će se rad osiguravati financijska sredstva u Proračunu Federacije.
- (6) Federalni ministar donijet će pravilnik kojim će propisati uvjete koje moraju ispunjavati radnici za zaštitu na radu, program, sadržaj, način i troškove polaganja stručnog ispita, sastav povjerenstva iz stavka (5) ovog članka, kao i uvjete pod kojim određene osobe mogu biti oslobođene obveze polaganja stručnog ispita.

Članak 35.

(Obveze radnika za zaštitu na radu)

- (1) Obveze radnika za zaštitu na radu su:
  - a) sudjelovanje u izradi akta o procjeni rizika,
  - b) izrada prijedloga internog akta o zaštiti na radu,
  - c) izrada plana i programa mjera zaštite na radu,
  - d) unutarnji nadzor nad primjenom mjera zaštite na radu,
  - e) stručna pomoć poslodavcu u provođenju i unaprjeđenju sigurnosti i zaštite zdravlja na radu,
  - f) izrada uputa za siguran rad,
  - g) praćenje i organiziranje periodičnih pregleda sredstava za rad, sredstava i opreme osobne zaštite,
  - h) praćenje i organiziranje periodičnih pregleda kemijskih, fizičkih i bioloških štetnosti i mikroklima u radnom okolišu,
  - i) priprema i organiziranje osposobljavanja radnika za siguran rad,
  - j) praćenje stanja i izvještavanje poslodavca o ozljedama na radu, profesionalnim bolestima i bolestima u vezi s radom,
  - k) analiziranje uzroka ozljeđivanja na radu i profesionalnih bolesti u suradnji s ovlaštenim liječnikom specijalistom medicine rada i predlaganje mjere za unaprjeđenje sigurnosti i zaštite zdravlja na radu,

- l) praćenje i organiziranje periodičnih liječničkih pregleda radnika koji rade na poslovima s povećanim rizikom, te analiza izvještaja o obavljenim periodičnim liječničkim pregledima,
  - m) savjetovanje poslodavca u pogledu izbora i nabavke opreme i tehnološkog procesa rada,
  - n) suradnja s poslodavcem prilikom planiranja izgradnje i rekonstrukcije objekata namijenjenih za rad,
  - o) suradnja s nadležnom inspekcijom rada i drugim ustanovama koje se bave sigurnošću i zaštitom na radu,
  - p) suradnja sa sindikatom, vijećem zaposlenika i povjerenikom za zaštitu na radu, sukladno ovom zakonu.
- (2) Radnik za zaštitu na radu je obavezan zabraniti rad na radnom mjestu, odnosno zabraniti upotrebu sredstava za rad i sredstava i opreme osobne zaštite u slučaju kada utvrdi neposrednu opasnost po život i zdravlje radnika, te da o tome u pisanom obliku obavijesti poslodavca i povjerenika za zaštitu na radu.

Članak 36.

(Prva pomoć, protupožarna zaštita, evakuacija radnika, ozbiljna i neposredna opasnost)

- (1) Poslodavac je dužan:
  - a) poduzeti potrebne mjere za prvu pomoć, protupožarne mjere i mjere za evakuaciju radnika, prilagođene prirodi aktivnosti i veličini poduzeća, odnosno poslovanja,
  - b) uspostaviti potrebne veze sa specijaliziranim službama, posebno u pogledu prve pomoći, hitne zdravstvene zaštite, spašavanja i protupožarne zaštite.
- (2) Za provođenje odredaba iz stavka (1) ovog članka poslodavac će odrediti radnike koji će provoditi mjere prve pomoći, protupožarne zaštite i evakuacije radnika.
- (3) Broj radnika iz stavka (2) ovog članka, njihovo osposobljavanje i oprema kojom raspolažu moraju odgovarati veličini i/ili posebnim opasnostima u pravnoj osobi, odnosno poslovanju.
- (4) Federalni ministar će u suradnji s federalnim ministrom zdravstva propisati način provođenja mjera za prvu pomoć, potrebna sredstva i opremu za pružanje prve pomoći u slučaju ozljeda i bolesti radnika na radu, pitanja iz stavka (3) ovog članka, kao i druga pitanja od važnosti za provođenje mjera za prvu pomoć.

Članak 37.

(Obveze poslodavca u slučaju ozbiljne i neposredne opasnosti)

- (1) Poslodavac je dužan:
  - a) upoznati sve radnike koji su ili bi mogli biti izloženi ozbiljnoj i neposrednoj opasnosti o riziku koji postoji kao i mjerama koje su poduzete ili koje će se poduzeti u pogledu zaštite, što je prije moguće,
  - b) poduzme mjere i izda upute kako bi se omogućilo radnicima da u slučaju ozbiljne i neposredne opasnosti prekinu s radom i/ili odmah napuste radno mjesto i pređu na neko sigurno mjesto,
  - c) ne tražiti od radnika da nastave rad u situaciji kada još uvijek postoji ozbiljna i neposredna opasnost, osim u iznimnim slučajevima kada postoji ozbiljna i neposredna opasnost po sigurnost više ljudi i širu okolinu.
- (2) Radnici koji u slučaju ozbiljne i neposredne opasnosti napuste svoje radno mjesto i/ili opasno područje ne smiju snositi negativne posljedice u smislu propisa o radu.

- (3) U slučaju ozbiljne i neposredne opasnosti po vlastitu sigurnost ili sigurnost drugih osoba, radnici koji nisu u mogućnosti stupiti u vezu s neposrednim rukovodiocem, obvezni su poduzeti odgovarajuće mjere sukladno svom znanju i tehničkim sredstvima koja su im na raspolaganju, da bi se izbjegle posljedice te opasnosti, pod uvjetom da te mjere ne smiju biti u očitom neskladu s opasnošću.
- (4) Zbog poduzimanja mjera iz stavka (3) ovog članka radnici ne smiju snositi negativne posljedice u smislu propisa o radu.

Članak 38.

(Obavješćavanje radnika)

- (1) Poslodavac je dužan radnicima i/ili njihovim predstavnicima davati odgovarajuće pisane upute koje se odnose na rizike po sigurnost i zdravlje sa zaštitnim i preventivnim mjerama koje se poduzimaju za otklanjanje ili smanjenje tih rizika.
- (2) Upute iz stavka (1) ovog članka moraju biti istaknute na mjestu rada.
- (3) Iznimno, kada prijete iznenadna opasnost po život i zdravlje, uputu iz stavka (1) ovog članka poslodavac može dati usmeno.
- (4) Upute iz stavka (1) ovog članka daju se svim radnicima uključujući i radnike drugih poslodavaca koji obavljaju poslove kod poslodavca.

Članak 39.

(Znakovi upozorenja na opasnost)

- (1) Poslodavac je dužan na mjestima rada, na sredstvima za rad i pripadajućim instalacijama trajno postaviti znakove upozorenja na opasnost i znakove općih obavješćavanja, sukladno posebnim propisima.
- (2) Ako znakovi upozorenja na opasnost nisu dovoljni za efikasno obavješćavanje, poslodavac je dužan trajno postaviti pisane upute o uvjetima i načinu korištenja prostora, prostorija, sredstava rada, opasnih materija i opreme.

Članak 40.

(Obavješćavanje predstavnika radnika i sindikata)

- (1) Poslodavac je dužan, najmanje dva puta godišnje, izvijestiti povjerenika za zaštitu na radu, vijeće zaposlenika i sindikat o rizicima po sigurnost i zdravlje, te mjerama koje je poduzeo i koje će poduzeti radi unaprjeđivanja sigurnosti i zaštite zdravlja.
- (2) Osim redovnog obavješćavanja iz stavka (1) ovog članka, poslodavac ima obvezu obavješćavati i savjetovati se s predstavnicima radnika ili radnicima nakon smrtnih, grupnih ili teških ozljeda na radu, utvrđenog slučaja profesionalne bolesti, kao i nalaza nadležne inspekcije rada kojim je utvrđen nedostatak u primjeni mjera zaštite na radu.

Članak 41.

(Upotreba opasnih materija)

Poslodavac smije dati opasne materije u upotrebu radnicima samo pod uvjetom da su opremljene dokumentom na jednom od službenih jezika u Bosni i Hercegovini, odnosno Federaciji, na kojem je proizvođač, odnosno dobavljač, sukladno propisima, naveo sve sigurnosno-tehničke podatke koji su važni za ocjenjivanje rizika pri radu s tim materijama, te da su zadovoljene sve sigurnosne mjere koje se navode u tom dokumentu.

Članak 42.

(Pisana obavijest o rezultatima procjene rizika)

Poslodavac je dužan osigurati da zaposlena žena za vrijeme trudnoće i dojenja, radnik mlađi od 18 godina života i

radnik s promijenjenom radnom sposobnošću, i pored osposobljavanja za siguran i zdrav rad, budu u pisanom obliku obaviješteni o rezultatima procjene rizika na radnom mjestu i o mjerama kojima se rizici otklanjaju s ciljem povećanja sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.

Članak 43.

(Savjetovanje i uključivanje radnika i njihovih predstavnika)

Poslodavac se savjetuje s radnicima i/ili njihovim predstavnicima i omogućava im da sudjeluju u raspravama o svim pitanjima u pogledu sigurnosti i zaštite zdravlja na radu. Posebno im omogućava da sudjeluju u:

- a) raspravama i odobravanju svih mjera u pogledu sigurnosti i zaštite zdravlja na radu,
- b) svakoj mjeri koja može značajno utjecati na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu,
- c) imenovanju radnika koji će obavljati poslove vezane za osiguranje zdravih i sigurnih uvjeta rada, prve pomoći, gašenje požara i evakuaciju radnika,
- d) angažiranju, tamo gdje je potrebno, ovlaštenih organizacija za zaštitu na radu,
- e) planiranju i organiziranju osposobljavanja radnika u oblasti zaštite na radu.

Članak 44.

(Povjerenik za zaštitu na radu)

- (1) Kod poslodavca koji zapošljava 30 ili više radnika, radnici biraju ili imenuju povjerenika za zaštitu na radu. Broj povjerenika, izbor i njihov mandat utvrđuju se sukladno propisu o vijeću zaposlenika, vodeći računa o zastupljenosti svih dijelova procesa rada.
- (2) Pod uvjetima iz stavka (1) ovog članka, povjerenika za zaštitu na radu imenuje sindikat, ukoliko povjerenika nisu izabrali radnici iz stavka (1) ovog članka.
- (3) Imenovani povjerenik za zaštitu na radu iz stavka (2) ovog članka ima ista prava i obveze kao i izabrani povjerenik radnika.
- (4) Povjerenik za zaštitu na radu će biti izabran ili imenovan bez obzira na broj radnika ako to zahtijevaju uvjeti rada (povećana opasnost za sigurnost i zdravlje radnika, rad na izdvojenim mjestima i sl.).
- (5) Povjerenik za zaštitu na radu mora imati odgovarajuću stručnu spremu i radno iskustvo.

Članak 45.

(Prava i dužnosti povjerenika za zaštitu na radu)

- (1) Povjerenik za zaštitu na radu ima pravo:
  - a) dobiti informacije o uvjetima rada, analizama ozljeda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti vezanih za rad, nalazima i preporukama inspeksijskih organa,
  - b) zahtijevati od poslodavca da poduzme odgovarajuće mjere i dostavi mu prijedloge za ublažavanje rizika i otklanjanja izvora opasnosti,
  - c) informirati radnike o provođenju mjera zaštite na radu,
  - d) zahtijevati inspeksijski pregled ako smatra da mjere koje je poduzeo poslodavac nisu primjerene cilju po kojem treba osigurati sigurne i zdrave uvjete rada i iznijeti svoja zapažanja u toku inspeksijskog pregleda,
  - e) prisustvovati inspeksijskim pregledima i/ili dostaviti svoja zapažanja u toku inspeksijskih pregleda.
- (2) Za vrijeme obavljanja poslova utvrđenih ovim zakonom, povjerenik za zaštitu na radu iz reda zaposlenih ima pravo na naknadu plaće u visini plaće koju bi ostvario da je radio na poslovima za koje je zaključio ugovor o radu.

(3) Povjerenik za zaštitu na radu poslove utvrđene ovim zakonom može obavljati najviše šest sati tjedno.

(4) Poslodavac osigurava povjereniku za zaštitu na radu potrebna sredstva da može ostvarivati svoje funkcije koje proizilaze iz ovog zakona.

(5) Povjerenik za zaštitu na radu ne može biti doveden u nepovoljniji položaj u odnosu na druge radnike, zbog svojih poslova vezanih za sigurnost i zaštitu zdravlja na radu.

Članak 46.

(Osposobljavanje radnika)

- (1) Poslodavac je dužan izvršiti osposobljavanje radnika za siguran i zdrav rad kod zasnivanja radnog odnosa, odnosno premještaja na druge poslove, prilikom uvođenja nove tehnologije ili novih sredstava za rad, kao i kod promjene procesa rada koji može prouzročiti promjenu mjera za siguran i zdrav rad.
- (2) Poslodavac je dužan da radnika u toku osposobljavanja za siguran i zdrav rad, upozna sa svim vrstama rizika na poslovima na koje ga raspoređuje i o poduzetim konkretnim mjerama sigurnosti i zaštite na radu, sukladno aktu o procjeni rizika.
- (3) Osposobljavanje radnika za siguran i zdrav rad mora biti prilagođeno specifičnostima njegovog radnog mjesta.

Članak 47.

(Zabrana samostalnog rada)

- (1) Radnici ne mogu biti raspoređeni na radna mjesta na kojima će samostalno obavljati poslove prije nego što steknu znanja iz članka 46. ovog zakona.
- (2) Poslodavac kod kojeg rad obavljaju radnici drugog poslodavca mora osigurati da ti radnici budu upoznati s mjerama zaštite na radu i zdravstvenim rizicima na radu.
- (3) Osposobljavanje radnika iz članka 46. ovog zakona mora se obavljati u toku radnog vremena i ne smije izazvati troškove za radnika.

Članak 48.

(Provjera osposobljenosti za siguran i zdrav rad)

- (1) Osposobljavanje radnika za siguran i zdrav rad, poslodavac obavlja teorijski i na praktičan način.
- (2) Provjera teorijske i praktične osposobljenosti radnika za siguran i zdrav rad obavlja se na radnom mjestu.
- (3) Periodične provjere osposobljenosti za siguran i zdrav rad radnika koji radi na poslovima s povećanim rizikom vrši se na način, u roku i po postupku utvrđenom aktom o procjeni rizika.

Članak 49.

(Teorijsko i praktično osposobljavanje)

- (1) U toku osposobljavanja iz oblasti sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, radnik se upoznaje naročito s:
  - a) tehničko-tehnološkim procesom i organizacijom rada u cjelini, a posebno s poslovima svog radnog mjesta,
  - b) opasnostima koje ugrožavaju sigurnost i zdravlje na radu, korištenjem sredstava rada i opreme i načinom upotrebe štetnih materija,
  - c) mjerama zaštite na radu i razlozima zbog kojih se te mjere predviđaju i provode,
  - d) upotrebom odgovarajućih sredstava rada i odgovarajuće opreme i sredstava osobne zaštite, kao i pravilnim i namjenskim korištenjem uređaja i sredstava kojima se služi pri radu,
  - e) pravima i dužnostima u provođenju propisa i mjera zaštite na radu i posljedicama zbog nepridržavanja tih propisa i mjera,
  - f) pružanjem prve pomoći,

- g) organizacijom sigurnosti i zaštite zdravlja na radu,
  - h) korištenjem protupožarnih aparata,
  - i) odredbama ovog zakona.
- (2) Osposobljavanje radnika iz stavka (1) ovog članka poslodavac može obaviti ako ima zaposlene osobe s odgovarajućom visokom stručnom spremom iz oblasti sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.
- (3) Ako poslodavac nije u mogućnosti da izvrši osposobljavanje radnika u smislu stavka (1) ovog članka, te poslove povjerit će ovlaštenoj organizaciji iz članka 64. ovog zakona.

DIO ČETVRTI - PRAVA I OBVEZE RADNIKA

Članak 50.

(Pravo na sigurne i zdrave uvjete rada)

- (1) Radnik ima pravo na sigurne i zdrave uvjete rada.
- (2) Radni okoliš i sredstva za rad moraju, s obzirom na prirodu posla, biti sigurni za radnike i ne smiju ugroziti njihovo zdravlje.

Članak 51.

(Dužnost radnika da sebe i druge ne izlaže opasnostima)

Radnik je dužan obavljati posao sukladno svojoj stručnoj spremi i završenoj obuci, kao i uputama koje daje poslodavac, tako da ne izlaže sebe ili druge osobe na koje mogu utjecati njegove aktivnosti ili nepažnja u toku procesa rada, opasnostima od ozljede na radu ili profesionalne bolesti.

Članak 52.

(Dužnosti radnika)

- (1) Radnici su, naročito, dužni:
  - a) pridržavati se utvrđenih pravila sigurnosti i zaštite zdravlja na radu u smislu ovog zakona,
  - b) pravilno upotrebljavati sredstva za rad i opremu, opasne materije i druga sredstva proizvodnje sukladno uputama proizvođača i uputama za siguran rad koja daje poslodavac,
  - c) pravilno upotrebljavati sredstva i opremu osobne zaštite koja su im dodijeljena i vratiti ih nakon upotrebe na mjesto na kojem se čuvaju,
  - d) ne smiju samovoljno isključiti, modificirati, promijeniti ili ukloniti sigurnosni uređaj koji je instaliran, posebno ne stroj, uređaj, alat, pogon ili objekat i takav uređaj moraju pravilno upotrebljavati,
  - e) odmah obavijestiti poslodavca i/ili radnika za zaštitu na radu o svakoj pojavi na poslu za koju postoji opravdana sumnja da predstavlja opasnost po sigurnost i zdravlje kao i o nedostacima u postupcima zaštite,
  - f) obavijestiti osobu odgovornu za to radno mjesto i/ili poslodavca o ozljedama koje su zadobili,
  - g) surađivati s poslodavcem i/ili radnikom za zaštitu na radu u provođenju mjera ili zahtjeva koje je naredio inspektor rada,
  - h) surađivati s poslodavcem i/ili radnikom za zaštitu na radu u provođenju mjera koje će obezbijediti da radni okoliš i uvjeti rada budu sigurni i ne predstavljaju rizik po sigurnost i zdravlje u okviru njihovog radnog mjesta,
  - i) obavljati periodične liječničke preglede u terminima po zahtjevu poslodavca,
  - j) davati sve podatke i informacije koje traže inspektori rada.
- (2) Radnik koji se ne pridržava utvrđenih pravila sigurnosti i zaštite zdravlja na radu i propisanih obveza u smislu ovog zakona čini težu povredu radne obveze sukladno kolektivnom ugovoru, odnosno općem aktu poslodavca.

- (3) Obveze radnika u području sigurnosti i zaštite zdravlja na radu ne utječu na obveze i odgovornosti poslodavca iz ovog zakona.

Članak 53.

(Postupanje u slučaju neposredne opasnosti po život i zdravlje radnika)

- (1) Radnik ima pravo odbiti da radi ako smatra da mu prijeti neposredna opasnost po život i zdravlje i dužan je o tome odmah obavijestiti svog neposrednog rukovodioca i/ili imenovanog radnika za zaštitu na radu, nadležnog inspektora rada i predstavnika radnika.
- (2) Po prijemu obavijesti iz stavka (1) ovog članka nadležna inspekcija rada obvezna je odmah izvršiti očevid na licu mjesta i narediti da se provedu odgovarajuće mjere zaštite odnosno zabrani rad dok se mjere ne provedu ili obavijesti radnika iz kojih razloga njegov zahtjev nije utemeljen.
- (3) Radnik iz stavka (1) ovog članka koji se udaljio s radnog mjesta, ne smije snositi negativne posljedice u smislu propisa o radu, osim u slučaju ako poslodavac dokaže da se radnik neopravdano udaljio s radnog mjesta.

DIO PETI - ZDRAVSTVENI NADZOR

Članak 54.

(Pravo radnika na specifičnu zdravstvenu zaštitu/medicinu rada)

- (1) Radnik ima pravo na zdravstvenu zaštitu primjerenu rizicima za sigurnost i zdravlje kojima je izložen na radu, sukladno posebnim propisima koji uređuju mjere zdravstvene zaštite u vezi s radom.
- (2) Poslodavac je dužan zdravstvenim radnicima, koji pružaju usluge specifične zdravstvene zaštite/medicine rada, osigurati pristup u sve radne prostorije i prostore.

Članak 55.

(Poslovi specifične zdravstvene zaštite/medicine rada)

Ovlaštena zdravstvena ustanova, pored poslova utvrđenih propisima o zdravstvenoj zaštiti, može obavljati i sljedeće poslove:

- a) davati savjete poslodavcu o unaprjeđivanju zaštite zdravlja, sigurnosti, higijene rada, ergonomiji i zaštitnim sredstvima,
- b) upoznavati radnike s rizicima po zdravlje koji su povezani s njihovim radom i obavljati poslove osposobljavanja radnika za pružanje prve pomoći,
- c) sudjelovati u izradi akta o procjeni rizika na mjestu rada kod poslodavca,
- d) ocjenjivati i utvrđivati posebne zdravstvene sposobnosti koje moraju ispunjavati radnici za obavljanje određenih poslova na radnom mjestu s povećanim rizikom ili za upotrebu, odnosno rukovanje određenom opremom za rad,
- e) vršiti prethodne i periodične liječničke preglede radnika na radnim mjestima s povećanim rizikom i izdavati izveštaje o liječničkim pregledima sukladno propisima o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu,
- f) sudjelovati u organiziranju prve pomoći, spašavanju i evakuaciji u slučaju ozljede radnika ili havarija,
- g) davati savjete poslodavcu pri izboru drugog odgovarajućeg posla prema zdravstvenoj sposobnosti radnika,
- h) savjetovati poslodavca u izboru i testiranju novih sredstava za rad, opasnih materija i sredstava i opreme za osobnu zaštitu na radu, sa zdravstvenog aspekta,
- i) surađivati s radnikom za zaštitu na radu.

Članak 56.

(Obveza obavještanja ovlaštene zdravstvene ustanove)

Poslodavac, radnik za zaštitu na radu, povjerenik za zaštitu na radu, sindikat i drugi radnici dužni su obavijestiti ovlaštenu ustanovu iz članka 55. ovog zakona, o svim čimbenicima na radnom mjestu i u radnom okolišu za koje znaju ili pretpostavljaju da se mogu nepovoljno odraziti na zdravlje radnika.

Članak 57.

(Poslovi s povećanim rizikom)

- (1) Poslodavac je dužan radniku koji obavlja poslove s povećanim rizikom, prije početka rada osigurati prethodni liječnički pregled, kao i periodični liječnički pregled u toku rada.
- (2) Poslovi s povećanim rizikom utvrđuju se internim aktom o zaštiti na radu.
- (3) Poslovima s povećanim rizikom smatraju se:
  - a) poslovi s povećanim rizikom od ozljeđivanja, nastanka profesionalnih bolesti i oštećenja zdravlja radnika,
  - b) poslovi sa specifičnim zahtjevima koji, s ciljem sigurnog i uspješnog rada uvjetuju posebne zdravstvene i psihofizičke sposobnosti radnika na tim radnim mjestima,
  - c) poslovi na kojima, nakon primjene svih tehnički priznatih metoda za smanjenje rizika, postoji preostali rizik za neke radnike.

Članak 58.

(Evidencije o liječničkim pregledima radnika)

- (1) Prilikom upućivanja radnika na liječnički pregled iz članka 57. stavak (1) ovog zakona, poslodavac je obavezan ovlaštenoj zdravstvenoj ustanovi dostaviti podatke o poslovima s povećanim rizikom i navesti štetnosti i opasnosti kojima su radnici izloženi.
- (2) O rezultatima odgovarajućeg liječničkog pregleda radnika, ovlaštena zdravstvena ustanova vodi evidenciju i u roku od 15 dana od izvršenog pregleda o tome dostavlja izvještaj poslodavcu.

Članak 59.

(Pravo radnika na premještanje na drugo radno mjesto)

Ako se u postupku periodičnog liječničkog pregleda utvrdi da radnik ne ispunjava posebne zdravstvene uvjete za obavljanje poslova s povećanim rizikom, poslodavac je dužan premjestiti ga na drugo radno mjesto koje odgovara njegovim zdravstvenim sposobnostima, ukoliko takvo radno mjesto postoji kod poslodavca. Ukoliko takvo mjesto ne postoji, primjenjuju se odgovarajuće odredbe Zakona o radu.

Članak 60.

(Način obavljanja liječničkih pregleda)

- (1) Prethodni i periodični liječnički pregledi radnika koji obavljaju poslove s povećanim rizikom vrše se na način, po postupku i u rokovima koje utvrđuje federalni ministar u suradnji s federalnim ministrom zdravstva.
- (2) Radnik iz stavka (1) ovog članka koji ne obavi periodični liječnički pregled ne može nastaviti s radom dok se ne utvrdi njegovo zdravstveno stanje i psihofizičke sposobnosti.

DIO ŠESTI - EVIDENCIJE, IZVJEŠTAVANJE I OBAVJEŠTAVANJE O NESREĆAMA I OZLJEDAMA NA RADU I PROFESIONALNIM BOLESTIMA

Članak 61.

(Obveza vođenja evidencija kod poslodavca)

- (1) Poslodavac je dužan voditi propisanu evidenciju o:
  - a) radnicima na radnim mjestima s povećanim rizikom,

- b) radnim mjestima s povećanim rizikom,
  - c) opasnim materijama koje se koriste pri radu,
  - d) provjeri znanja radnika iz oblasti sigurnosti i zaštite zdravlja na radu,
  - e) izvršenim pregledima i ispitivanjima radne sredine i sredstava za rad,
  - f) ozljedama na radu, profesionalnim bolestima, smrtnim slučajevima i njihovim uzrocima,
  - g) liječničkim pregledima radnika.
- (2) Poslodavac je dužan dostaviti nadležnoj inspekciji rada godišnji izvještaj o slučajevima iz stavka (1) točka f) ovog članka.

Članak 62.

(Dostavljanje izvještaja o ozljedi na radu i profesionalnoj bolesti)

- (1) Izvještaj o ozljedi na radu koja se dogodi i profesionalnoj bolesti koja nastane na radnom mjestu, poslodavac je dužan dostaviti radniku koji je pretrpio ozljedu, odnosno kod kojeg je nastala bolest, nadležnom zavodu zdravstvenog osiguranja kod kojeg je radnik zdravstveno osiguran, ovlaštenoj zdravstvenoj ustanovi koja obavlja usluge specifične zdravstvene zaštite/medicine rada kod poslodavca, kao i nadležnoj inspekciji rada, u roku od sedam dana od dana pretrpljene ozljede odnosno nastanka bolesti.
- (2) Izvještaj iz stavka (1) ovog članka podnosi se na obrascu čiji sadržaj i način podnošenja propisuje federalni ministar u suradnji s federalnim ministrom zdravstva.

Članak 63.

(Obveza obavještanja inspekcije rada)

- (1) O svakom smrtnom slučaju, težoj ozljedi na radu, profesionalnoj bolesti i svakoj pojavi koja bi mogla ugroziti život ili zdravlje radnika na radu poslodavac je obavezan odmah obavijestiti nadležnu inspekciju rada.
- (2) Za svaku ozljedu na radu poslodavac je dužan na očevid pozvati radnika za zaštitu na radu, neposrednog rukovodioca ozljeđenog radnika i povjerenika za zaštitu na radu.

DIO SEDMI - OVLAŠTENE ORGANIZACIJE ZA ZAŠTITU NA RADU

Članak 64.

(Izdavanje i oduzimanje dozvole za obavljanje stručnih poslova)

- (1) Gospodarskom društvu ili ustanovi koja ispunjava kadrovske, organizacijske, tehničke i druge uvjete (u daljnjem tekstu: ovlaštena organizacija), federalni ministar izdaje dozvolu za obavljanje sljedećih stručnih poslova:
  - a) periodičnih pregleda i ispitivanja fizičkih, kemijskih i bioloških štetnosti i mikroklima u radnim i pomoćnim prostorijama,
  - b) periodičnih pregleda i ispitivanja sredstava za rad i sredstava i opreme osobne zaštite, električnih i gromobranskih instalacija na objektima na kojima se primjenjuju mjere zaštite na radu,
  - c) osposobljavanje radnika za siguran rad,
  - d) procjenu rizika na mjestima rada i radnog okoliša iz članka 23. ovog zakona.
- (2) Dozvola iz stavka (1) ovog članka se izdaje na određeno vrijeme u trajanju od četiri godine.
- (3) Gospodarsko društvo ili ustanova kojoj je izdata dozvola iz stavka (1) ovog članka, dužno je federalnom ministru na kraju svake kalendarske godine, najkasnije do 15. siječnja, dostaviti dokumentaciju o ispunjavanju

- kadrovskih, organizacijskih i drugih uvjeta, kao i izvještaj o obavljenim poslovima iz stavka (1) ovog članka.
- (4) Dozvolu iz stavka (1) ovog članka federalni ministar će oduzeti:
- ako se utvrdi da ovlaštena organizacija više ne ispunjava uvjete za dobijanje dozvole,
  - ako je dozvola izdata na temelju neistinitih podataka,
  - ako se u postupku nadzora iz članka 68. ovog zakona utvrdi da se poslovi ne obavljaju sukladno zakonu i drugim propisima donesenim na temelju zakona,
  - na prijedlog inspekcije rada, ako utvrdi da se poslovi ne obavljaju sukladno zakonu i drugim propisima donesenim na temelju zakona,
  - ako ne postupi sukladno obvezama propisanim u stavku (3) ovog članka.

Članak 65.

(Postupak izdavanja odnosno oduzimanja dozvole)

- O izdavanju, odnosno oduzimanju dozvole za rad federalni ministar donosi rješenje protiv kojeg nije dozvoljena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor pred nadležnim sudom.
- Troškove postupka izdavanja dozvole za rad snosi ovlaštena organizacija.
- Rješenje o dozvoli, odnosno oduzimanju dozvole za rad upisuje se u registar koji vodi ministarstvo.
- Način vođenja i obrazac registra iz stavka (3) ovog članka propisuje federalni ministar.

Članak 66.

(Uvjeti koje moraju ispunjavati ovlaštene organizacije)

- Radnik koji u ovlaštenoj organizaciji obavlja stručne poslove iz članka 64. stavak (1) ovog zakona mora imati odgovarajuću stručnu spremu i položen stručni ispit koji se odnosi na obavljanje tih poslova, sukladno ovom zakonu.
- Stručni ispit iz stavka (1) ovog članka polaže se pred povjerenstvom koje imenuje federalni ministar, a za čiji se rad osiguravaju financijska sredstva u Proračunu Federacije.
- Federalni ministar donijet će pravilnik kojim će propisati organizacijske, kadrovske, tehničke i druge uvjete koje moraju ispunjavati ovlaštene organizacije iz članka 64. ovog zakona, postupak i način utvrđivanja tih uvjeta, te sadržaj, program, način i troškove polaganja stručnog ispita iz stavka (1) ovog članka, kao i sastav povjerenstva iz stavka (2) ovog članka.

Članak 67.

(Zapisnik o izvršenim periodičnim pregledima)

- O izvršenim periodičnim pregledima i ispitivanjima iz članka 64. stavak (1) ovog zakona ovlaštena organizacija sačinjava zapisnik o stručnom nalazu, na temelju kojeg izdaje ispravu.
- Zapisnik i isprava iz stavka (1) ovog članka sadrži rezultat pregleda i ispitivanja i konstataciju da li pregledana sredstva za rad i sredstva i oprema osobne zaštite udovoljavaju propisima donesenim na temelju zakona.
- Način, postupak i rokove vršenja periodičnih pregleda i ispitivanja iz stavka (1) ovog članka, te oblik i sadržaj zapisnika i isprave iz stavka (2) ovog članka propisuje federalni ministar.

Članak 68.

(Nadzor nad zakonitošću rada ovlaštenih organizacija)

Nadzor nad zakonitošću rada ovlaštene organizacije koja je dobila dozvolu iz članka 64. stavak (1) ovog zakona, u dijelu

koji se odnosi na obavljanje periodičnih pregleda i ispitivanja sredstava za rad i sredstava i opreme osobne zaštite, vrši ministarstvo.

DIO OSMI - POSEBNA SIGURNOST I ZAŠTITA ZDRAVLJA NA RADU

Članak 69.

(Zaštita grupa posebno osjetljivih na rizike)

- Poslodavac je dužan organizirati radno mjesto tako da vodi računa o prisustvu grupa osjetljivih na određene rizike.
- Grupe posebno osjetljive na rizike, kao što su trudnice, porodilje ili dojilje, maloljetnici, osobe s invaliditetom, kao i radnici s promijenjenom radnom sposobnošću u smislu propisa o mirovinskom i invalidskom osiguranju, moraju se zaštititi od opasnosti koje posebno njih pogađaju, sukladno ovom zakonu, drugim propisima, kolektivnom ugovoru i općim aktom poslodavca.

Članak 70.

(Zabranjena grupa posebno osjetljivih na rizike na određenim poslovima)

- Zabranjen je rad trudnicama, porodiljama i dojiljama na poslovima na kojima postoji rizik od izloženosti opasnim materijama, kemijskim, fizičkim i biološkim agensima, štetnim zračenjima i mikroklimatskim utjecajima, odnosno na poslovima s teškim uvjetima rada, kao i posebno teškim i opasnim poslovima gdje postoji rizik po njihovo fizičko i mentalno zdravlje.
- Zabranjen je rad maloljetnicima na poslovima koji mogu ugroziti njihovo zdravlje i razvoj.
- Radnik s promijenjenom radnom sposobnošću ne smije obavljati poslove na kojima postoji opasnost smanjenja preostale radne sposobnosti.

Članak 71.

(Postupak raspoređivanja radnika na poslove s povećanim rizikom)

- Kada su na određenom radnom mjestu takvi uvjeti da usprkos primjeni mjera zaštite na radu i dalje postoji preostali rizik i prijetnja od obolijevanja tj. invaliditeta, poslodavac je dužan poduzeti mjere za sprječavanje bolesti tj. nastanka invaliditeta ili dalje pogoršanje bolesti radnika.
- U slučajevima iz stavka (1) ovog članka radno vrijeme se skraćuje razmjerno štetnom utjecaju uvjeta rada na zdravlje i na radnu sposobnost radnika, sukladno zakonu.
- Za poslove koji su internim aktom o zaštiti na radu i ugovorom o radu utvrđeni kao poslovi s povećanim rizikom, postupak za raspoređivanje radnika na te poslove, uvjete rada i zdravstveni nadzor propisuje federalni ministar u suradnji s federalnim ministrom zdravstva.

Članak 72.

(Postupak skraćivanja radnog vremena)

- Poslovi iz članka 71. stavak (2) ovog zakona i trajanje radnog vremena utvrđuju se internim aktom poslodavca o zaštiti na radu, na temelju akta o procjeni rizika iz članka 23. stavak (2) ovog zakona i stručnog nalaza ovlaštene organizacije, koja ispunjava kadrovske, organizacijske, tehničke i druge uvjete.
- O skraćivanju radnog vremena u smislu stavka (1) ovog članka odlučuje ministarstvo.
- Postupak skraćivanja radnog vremena kod poslodavca, kao i kadrovske, organizacijske, tehničke i druge uvjete koje moraju ispunjavati ovlaštene organizacije iz stavka (1) ovog članka, propisat će federalni ministar.

- (4) Pri ostvarivanju prava na plaću i drugih prava na temelju rada i u vezi s radom, skraćeno radno vrijeme u smislu ovog članka se izjednačava s punim radnim vremenom.

Članak 73.

(Posebno osiguranje radnika koji obavljaju poslove s povećanim rizikom)

Poslodavac posebno osigurava od rizika nesreće i ozljede na radu radnike koji obavljaju poslove s povećanim rizikom, utvrđene internim aktom o zaštiti na radu, radi osiguranja naknade štete, sukladno zakonu.

DIO DEVETI - INSPEKCIJSKI NADZOR

Članak 74.

(Organi nadležni za vršenje inspeksijskog nadzora)

- (1) Inspeksijski nadzor nad provođenjem ovog zakona, propisa donesenih na temelju zakona, tehničkih propisa i standarda koji se odnose na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu i općih akata iz oblasti sigurnosti i zaštite zdravlja na radu vrši kantonalna uprava za inspeksijske poslove (u daljnjem tekstu: kantonalna uprava), osim nadzora koji je ovim zakonom stavljen u nadležnost Federalne uprave za inspeksijske poslove (u daljnjem tekstu: Federalna uprava).
- (2) Poslove inspeksijskog nadzora iz stavka (1) ovog članka vrši inspektor zaštite na radu, odnosno inspektor rada (u daljnjem tekstu: inspektor).

Članak 75.

(Nadležnosti Federalne uprave za inspeksijske poslove)

- (1) Federalna uprava vrši neposredni nadzor kod poslodavca koji obavlja djelatnost:
  - a) proizvodnje i prerade sirovog željeza, čelika i ferolegura,
  - b) proizvodnje i prerade glinice, aluminija, olova i cinka, mangana i drugih teških metala,
  - c) proizvodnje i prerade baznih kemikalija, plastičnih masa, premaznih sredstava, lijekova i farmaceutskih kemikalija,
  - d) proizvodnje i uskladištenja koksa i karbogasa i drugih tehničkih plinova,
  - e) proizvodnje eksploziva i eksplozivnih sredstava i galanterije,
  - f) proizvodnje i distribucije naftnih derivata,
  - g) proizvodnje celuloze i papira i kemijske prerade drveta,
  - h) proizvodnje cementa i cementnih proizvoda,
  - i) proizvodnje električne energije.
- (2) Federalna uprava vrši neposredni nadzor nad izvođenjem radova:
  - a) u tunelima i na drugim podzemnim radovima izuzev rudarskih,
  - b) na armirano-betonskim, čeličnim i drvenim mostovima raspona preko 20 m,
  - c) u kesonima i ronilačkim radovima,
  - d) na izgradnji termoelektrana i hidroelektrana.
- (3) Iznimno, u slučaju potrebe, direktor Federalne uprave, uz suglasnost kantonalnog rukovodioca inspekcije, može prenijeti ovlaštenje kantonalnom inspektoratu da obavlja poslove inspeksijskog nadzora iz nadležnosti Federalne uprave na teritoriju Federacije.

Članak 76.

(Suradnja inspeksijskih organa)

- (1) U vršenju inspeksijskog nadzora federalni inspektor ostvaruje suradnju s nadležnim kantonalnim inspektorima u pitanjima koja su od zajedničkog interesa za vršenje inspeksijskog nadzora i pruža im stručnu pomoć.

- (2) S ciljem jedinstvenog provođenja ovog zakona, federalni inspektor može izdavati kantonalnom inspektoratu odgovarajuće upute i instrukcije za rad.

Članak 77.

(Obveza vršenja inspeksijskih pregleda)

- (1) U vršenju inspeksijskog nadzora inspektori su obvezni kod poslodavca, kod kojeg se obavljaju tehničko-tehnološki procesi rada, izvršiti preglede najmanje jednom godišnje, a u drugim slučajevima po potrebi.
- (2) Inspektori su obvezni izvršiti i kontrolne preglede kod poslodavca iz stavka (1) ovog članka kod kojeg su naređene mjere za otklanjanje nedostatka iz oblasti sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.

Članak 78.

(Postupanje u slučaju kada se utvrdi povreda propisa iz oblasti sigurnosti i zaštite zdravlja na radu)

- (1) Ako inspektor utvrdi povredu propisa iz oblasti sigurnosti i zaštite zdravlja na radu donijet će rješenje o otklanjanju tih nedostataka odnosno nepravilnosti i odrediti rok u kojem se oni imaju otkloniti.
- (2) Poslodavac je obavezan pismeno izvijestiti inspektora o izvršenju rješenja u roku od osam dana od dana isteka roka za otklanjanje nedostataka, odnosno nepravilnosti.
- (3) Inspektor može narediti da se provede i mjera zaštite na radu koja nije propisana, ako su radnici na radu neposredno ugroženi.
- (4) Ako su za otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i nedostataka potrebna veća investicijska ulaganja, a život i zdravlje radnika nisu neposredno ugroženi, inspektor će narediti poslodavcu da sačini poseban investicijski program o postupnom uskladjivanju stanja s odredbama propisa o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu.

Članak 79.

(Postupanje inspektora kod smrtnog slučaja ili nesreće koja je zadesila jednog ili više radnika)

- (1) Kantonalna uprava dužna je odmah po prijemu obavještenja poslodavca izvijestiti Federalnu upravu o svakom smrtnom slučaju, nesreći na radu koja dovodi do onesposobljenosti u trajanju od tri ili više dana ili bilo kojem događaju koji je zadesio jednog ili više radnika.
- (2) Kantonalni inspektor obavezan je izvršiti očevid svakog smrtnog slučaja, nesreće koja je zadesila jednog ili više radnika i teže ozljede na radu kod poslodavca.
- (3) Nakon izvršenog očevida iz stavka (2) ovog članka kantonalna uprava obavezna je poduzeti odgovarajuće mjere i dostaviti izvještaj Federalnoj upravi.
- (4) Kod smrtnog slučaja ili nesreće koja je zadesila jednog ili više radnika, očevid će izvršiti i federalni inspektor.

Članak 80.

(Postupanje inspektora u slučaju neposredne opasnosti po život i zdravlje radnika na radu)

- (1) Ako inspektor utvrdi da postoji neposredna opasnost po život i zdravlje radnika na radu, odmah će donijeti rješenje o zabrani rada na radnom mjestu.
- (2) Ako poslodavac ne postupi po rješenju o otklanjanju nedostataka, inspektor će zabraniti rad na radnom mjestu na koje se rješenje odnosi, dok se nepravilnosti, odnosno nedostaci ne otklone.

Članak 81.

(Obveza čuvanja povjerljivih podataka)

Inspektor je dužan čuvati kao povjerljiv podatak ime radnika koji mu se obratio po bilo kojem osnovu zbog neprovođenja propisa iz oblasti sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.

Članak 82.

(Pravo na žalbu)

- (1) Protiv rješenja kantonalnog inspektora može se izjaviti žalba nadležnom federalnom inspektoratu, u roku od osam dana od dana prijema rješenja.
- (2) Protiv rješenja federalnog inspektora donesenog u prvom stupnju može se izjaviti žalba Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike u roku od osam dana od dana prijema rješenja.
- (3) U slučaju kada je naložena zabrana rada žalba ne odlaže izvršenje rješenja.

DIO DESETI - KAZNE NE ODREDBE

Članak 83.

- (1) Novčanom kaznom od 5.000,00 do 15.000,00 KM kaznit će se za prekršaj poslodavac:
  1. koji izvodi radove na izgradnji, montaži, zamjeni opreme, remontu i rekonstrukciji objekata i tehničko-tehnološkog procesa, ako ne izvodi radove prema tehničkoj dokumentaciji, članak 11. stavak (1),
  2. koji stavi u promet ili upotrebu sredstva za rad ili opasne materije bez prethodno pribavljene odgovarajuće dokumentacije, čl. 16. i 17.,
  3. ako ne osigura periodične preglede i ispitivanje sredstava za rad i sredstava i opreme osobne zaštite, članak 22. točka j),
  4. ako ne osigura periodične preglede i ispitivanja fizičkih, kemijskih i bioloških štetnosti i mikroklimu u radnom okolišu, članak 22. točka k),
  5. ako ne osigura periodične preglede i ispitivanja prostorija i sredstava i opreme osobne zaštite, koji ne podliježu obveznim periodičnim pregledima i ispitivanjima, na način, po postupku i u rokovima utvrđenim općim aktom, članak 22. točka l),
  6. ako ne provodi mjere i ne osigura sredstva za prvu pomoć, članak 22. točka n),
  7. ako ne izvrši procjenu rizika na mjestima rada, članak 23. stavak (2),
  8. ako zasnuje radni odnos s radnikom, a da prethodno nije utvrđeno da njegovo zdravstveno stanje i psihofizičke sposobnosti odgovaraju zahtjevima određenog radnog mjesta, članak 24. stavak (2),
  9. ako ne uputi radnika na odgovarajući liječnički pregled, ili ga ne osigura u rokovima utvrđenim zakonom ili propisima donesenim na temelju zakona, članak 57. stavak (1) i članak 60. stavak (1),
  10. ako ne utvrdi radna mjesta s povećanim rizikom, članak 57. stavak (2).
- (2) Novčanom kaznom iz stavka (1) ovog članka kaznit će se ovlaštena organizacija za zaštitu na radu, ako:
  1. obavlja stručne poslove suprotno odredbama ovog zakona i propisa donesenih na temelju zakona ili ako obavlja stručne poslove bez propisane dozvole, članak 64. stavak (1),
  2. ako sačini ili izda isprave čiji su oblik i sadržina suprotni propisu, članak 67.
- (3) Za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i poslodavac fizička osoba novčanom kaznom od 1.000,00 do 1.500,00 KM.
- (4) Za prekršaj iz st. (1) i (2) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba kod pravne osobe novčanom kaznom od 2.000,00 do 3.000,00 KM.

Članak 84.

- (1) Novčanom kaznom od 4.000,00 do 15.000,00 KM kaznit će se za prekršaj:
  1. poslodavac koji izrađuje tehničku dokumentaciju za objekte i tehničko-tehnološke procese, ako pri projektiranju ne primijeni propisane mjere sigurnosti i zaštite zdravlja na radu i ne izda ispravu kojom potvrđuje da je projektiranje izvršeno sukladno zakonu i propisima donesenim na temelju zakona, članak 10,
  2. poslodavac ako stavi u upotrebu sredstva za rad, koja podliježu obvezi periodičnih pregleda i ispitivanja, bez pribavljenog zapisnika, odnosno isprave iz članka 67. stavak (1) ovog zakona, članak 14. stavak (3),
  3. proizvođač i uvoznik radne opreme i sredstava i opreme osobne zaštite ako ne izda ispravu kojom dokazuje da odgovaraju međunarodnim propisima, tehničkim propisima i propisanim mjerama sigurnosti i zaštite zdravlja na radu ili ne izda uputu za upotrebu i održavanje na jednom od službenih jezika u Bosni i Hercegovini, odnosno Federaciji, članak 16. stavak (1),
  4. proizvođač i uvoznik opasnih materija ako ne izda uputu za sigurnu upotrebu i rukovanje na jednom od službenih jezika u Bosni i Hercegovini, odnosno Federaciji, članak 16. stavak (2),
- (2) Za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba kod pravne osobe novčanom kaznom od 1.500,00 do 2.500,00 KM.

Članak 85.

- (1) Novčanom kaznom od 4.000,00 do 15.000,00 KM kaznit će se za prekršaj investitor ili glavni izvođač ako ne osigura jedinstveni elaborat o uređenju radilišta u slučaju da dva ili više poslodavaca koriste isti prostor za radilište, članak 13.
- (2) Novčanom kaznom od 2.000,00 do 10.000,00 KM kaznit će se za prekršaj poslodavac:
  1. ako prije početka radova ne izradi elaborat o uređenju radilišta sukladno propisima donesenim na temelju zakona, ne izvodi radove prema tom elaboratu i u roku ne dostavi elaborat nadležnoj inspekciji rada, članak 12.,
  2. ako ne donese interni akt o zaštiti na radu, članak 23. stavak (1),
  3. ako internim aktom o zaštiti na radu ne utvrdi organizaciju provođenja zaštite na radu, članak 23. stavak (1),
  4. ako za sve poslove u tehničko-tehnološkom procesu rada ne utvrdi uvjete rada i zahtjeve u pogledu zdravstvenih i psihofizičkih sposobnosti, članak 24.,
  5. ako od radnika zahtijeva sudjelovanje u troškovima provođenja mjera zaštite na radu, članak 31.,
  6. ako ne organizira poslove zaštite na radu ovisno od tehničko-tehnološkog procesa, broja radnika, štetnosti po zdravlje, broja lokacija odvojenih radnih jedinica, opasnostima i rizicima po zdravlje radnika, članak 33. stavak (1),
  7. ako ne odredi jednog ili više radnika za zaštitu na radu i ne osigura im uvjete za rad, članak 34. st. (1) i (2),
  8. ako dovodi u nepovoljniji položaj radnika za zaštitu na radu dok postupa sukladno s odredbama ovog zakona, članak 34. stavak (3),
  9. ako radnicima ne daje odgovarajuće pisane upute, članak 38.,

10. ako ne postavi znakove upozorenja i znakove općih obavještanja, članak 39.,
  11. ako da radnicima u upotrebu opasne materije koje nisu opremljene dokumentom o sigurnosno-tehničkim podacima prevedenim na jedan od službenih jezika u Bosni i Hercegovini, odnosno Federaciji, članak 41.,
  12. ako ne izvrši osposobljavanje radnika za siguran i zdrav rad, članak 46.,
  13. ako dozvoli samostalno obavljanje poslova radniku koji prethodno nije osposobljen za samostalan rad na siguran način, članak 47.,
  14. ako ne premjesti radnika na drugo radno mjesto koje odgovara njegovim zdravstvenim sposobnostima, ukoliko takvo radno mjesto postoji kod poslodavca, članak 59.,
  15. ako ne obavijesti nadležnu inspekciju rada o smrtnom slučaju, težoj ozljedi na radu ili profesionalnoj bolesti, čl. 62. i 63.,
  16. ako postupi protivno odredbi članka 70. i dozvoli rad osobama iz st. (1), (2) i (3) tog članka,
  17. ako ne poduzme mjere za sprječavanje nastupanja bolesti odnosno invaliditeta kod radnika, članak 71.,
  18. ako posebno ne osigura od rizika nesreće i ozljede na radu radnike koji obavljaju poslove s povećanim rizikom, članak 73.,
  19. ako ne postupi po rješenju inspektora rada sukladno članku 78. st. (1) i (3) ovog zakona.
- (3) Za prekršaj iz st. (1) i (2) ovog članka kaznit će se i poslodavac fizička osoba novčanom kaznom od 500,00 do 1.000,00 KM.
- (4) Za prekršaj iz st. (1) i (2) ovog članka kaznit će se odgovorna osoba kod pravne osobe novčanom kaznom od 1.000,00 do 2.000,00 KM.

Članak 86.

- (1) Novčanom kaznom od 1.000,00 do 5.000,00 KM kaznit će se za prekršaj poslodavac:
1. ako ne utvrdi internim aktom o zaštiti na radu koja sredstva i oprema osobne zaštite pripadaju radniku, članak 23. stavak (1),
  2. ako ne konzultira povjerenika za zaštitu na radu pri izradi internog akta o zaštiti na radu, članak 23. stavak (5),
  3. ako ne osigura da pristup radnim mjestima s povećanim rizikom imaju samo radnici koji su dobili posebne upute i zaštitna sredstva, članak 28.,
  4. ako ne osigura radnicima sredstva i opremu osobne zaštite, članak 29. stavak (1),
  5. ako ne osigura da sredstva i oprema osobne zaštite budu u ispravnom stanju, članak 29. stavak (3),
  6. ako ne obavijesti radnike o rizicima po sigurnost i zdravlje, te mjerama koje je poduzeo radi unaprjeđenja sigurnosti i zaštite zdravlja, članak 40.,
  7. ako postupa suprotno odredbi članka 45. ovog zakona,
  8. ako ne vodi evidenciju propisanu odredbom članka 61. ovog zakona i ne dostavi godišnji izvještaj nadležnoj inspekciji rada,
  9. ako ne dostavi izvještaj iz odredbe članka 62. ovog zakona,
  10. ako ne organizira radno mjesto tako da vodi računa o prisustvu grupa osjetljivih na određene rizike, članak 69.,
- (2) Za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i poslodavac fizička osoba novčanom kaznom od 500,00 do 1.000,00 KM.

- (3) Za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba kod pravne osobe novčanom kaznom od 100,00 do 1.000,00 KM.

DIO JEDANAESTI - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 87.

Poslodavci su dužni uskladiti opće akte s odredbama ovog zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 88.

- (1) Organizacije koje su do dana stupanja na snagu ovog zakona bile ovlaštene da vrše poslove iz članka 21. stavak (1) i članka 28. stavak (2) Zakona o zaštiti na radu ("Službeni list SR BiH", broj 22/90), obvezne su podnijeti zahtjev za utvrđivanje uvjeta u smislu članka 64. i članka 72. stavak (1) ovog zakona, u roku od tri mjeseca od dana donošenja podzakonskog akta iz članka 66. stavak (3), odnosno članka 72. stavak (3) ovog zakona.
- (2) Organizacije iz stavka (1) ovog članka, koje u roku od tri mjeseca od dana donošenja podzakonskog akta iz članka 66. stavak (3) ovog zakona, odnosno članka 72. stavak (3) ovog zakona podnesu zahtjev za utvrđivanje uvjeta u smislu članka 64. stavak (1) ovog zakona i članka 72. stavak (1) ovog zakona, zadržavaju ovlaštenje za vršenje poslova iz članka 21. stavak (1), odnosno članka 28. stavak (2) Zakona o zaštiti na radu ("Službeni list SR BiH", broj 22/90), sve do donošenja konačnog rješenja po podnesenom zahtjevu iz stavka (1) ovog članka.
- (3) Organizacijama iz stavka (1) ovog članka, koje u roku od tri mjeseca od dana donošenja podzakonskog akta iz članka 66. stavak (3), odnosno članka 72. stavak (3) ovog zakona, ne podnesu zahtjev za utvrđivanje uvjeta u smislu članka 64, odnosno članka 72. stavak (1) ovog zakona, s danom isteka roka iz stavka (1) ovog članka, po sili zakona prestaje ovlaštenje za vršenje poslova iz članka 21. stavak (1) i članka 28. stavak (2) Zakona o zaštiti na radu ("Službeni list SR BiH", broj 22/90).

Članak 89.

Propisi iz odredbe članka 23. stavak (4), članka 34. stavak (6), članka 60. stavak (1), članka 62. stavak (2), članka 65. stavak (4), članka 66. stavak (3), članka 67. stavak (3) ovog zakona i članka 72. stavak (3) ovog zakona, donijet će se u roku od dvanaest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 90.

Do donošenja propisa iz članka 89. ovog zakona primjenjivat će se:

1. Pravilnik o uslovima za utvrđivanje radnih mjesta s posebnim uslovima rada i ljekarskim pregledima radnika na tim radnim mjestima ("Službeni list SR BiH", broj 2/91),
2. Pravilnik o postupku skraćivanja radnog vremena na radnim mjestima s posebnim uslovima rada ("Službeni list SR BiH", broj 2/91),
3. Pravilnik o uslovima koje u pogledu kadrova i tehničke opreme moraju ispunjavati organizacije koje vrše periodične preglede i ispitivanja iz oblasti zaštite na radu ("Službeni list SR BiH", broj 2/91),
4. Pravilnik o vođenju evidencije, čuvanju isprava i sadržaju godišnjeg izvještaja iz oblasti zaštite na radu ("Službeni list SR BiH", broj 2/91),
5. Pravilnik o načinu i postupku vršenja periodičnih pregleda i ispitivanja iz oblasti zaštite na radu ("Službeni list SR BiH", broj 2/91),

6. Pravilnik o pružanju prve pomoći u slučaju povrede i oboljenja radnika na radu ("Službeni list SR BiH", broj 38/86).

Članak 91.

- (1) Do donošenja novih propisa o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu, ako nisu u suprotnosti s odredbama ovog zakona i drugim propisima, primjenjivat će se:

1. Opći pravilnik o higijensko-tehničkim zaštitnim mjerama pri radu ("Službeni list FNRJ", br. 16/47, 18/47 i 36/50),
2. Pravilnik o higijenskim i tehničkim zaštitnim mjerama pri radu u kudeljarama ("Službeni list FNRJ" broj 46/47),
3. Pravilnik o higijenskim i tehničkim zaštitnim mjerama pri radu u grafičkim preduzećima ("Službeni list FNRJ", broj 56/47),
4. Pravilnik o higijenskim i tehničkim mjerama pri radu u fabrikama stakla-staklarama ("Službeni list FNRJ", br. 14/48, 18/48),
5. Pravilnik o higijenskim i tehničkim mjerama pri radu u kamenolomima i ciglanama, kao i kod vađenja gline, pijeska i šljunka ("Službeni list FNRJ", broj 69/48),
6. Pravilnik o zaštitnim mjerama pri rukovanju eksplozivom i lagumanju (miniranju) u rudnicima i kamenolomima, kao i pri drugim radovima (prilog broj 8 uz "Službeni list FNRJ", broj 98/49),
7. Pravilnik o tehničkim i zdravstveno-tehničkim zaštitnim mjerama na radu pri hemijsko-tehnološkim procesima (prilog broj 8 uz "Službeni list FNRJ", broj 55/50),
8. Pravilnik o tehničkim i zdravstveno-tehničkim zaštitnim mjerama pri radu u crnoj metalurgiji ("Službeni list FNRJ", broj 7/55),
9. Pravilnik o higijenskim i tehničkim zaštitnim mjerama pri ronilačkim radovima ("Službeni list FNRJ", broj 36/58),
10. Pravilnik o higijensko-tehničkim mjerama pri radu na preradi i obradi metala ("Službeni list FNRJ", broj 40/61),
11. Pravilnik o higijensko-tehničkim zaštitnim mjerama pri lučko-transportnom radu ("Službeni list SFRJ", broj 14/64),
12. Pravilnik o zaštiti na radu pri tehničkom obrađivanju legura lakih metala u kupatilima s nitratnim solima ("Službeni list SFRJ", broj 48/65),
13. Pravilnik o zaštiti na radu pri održavanju motornih vozila i prijevozu motornim vozilima ("Službeni list SFRJ", broj 55/65),
14. Pravilnik o zaštiti na radu pri utovaru tereta u teretna motorna vozila i istovaru tereta iz takvih vozila ("Službeni list SFRJ", broj 17/66),
15. Pravilnik o zaštiti na radu s uređajima za ukrcavanje i iskrcavanje tereta na pomorskim brodovima i plovilima unutrašnje plovidbe ("Službeni list SFRJ", broj 32/66),
16. Pravilnik o zaštiti na radu u poljoprivredi ("Službeni list SFRJ", broj 34/68),
17. Pravilnik o zaštiti na radu u građevinarstvu ("Službeni list SFRJ", br. 42/68 i 45/68),
18. Pravilnik o tehničkim normativima za dizalice ("Službeni list SFRJ", broj 65/91),
19. Pravilnik o sredstvima lične zaštite na radu i ličnoj zaštitnoj opremi ("Službeni list SFRJ", broj 35/69),

20. Pravilnik o zaštiti na radu pri izradi eksploziva i baruta i manipulisanju eksplozivima i barutima ("Službeni list SFRJ", broj 55/69),
21. Pravilnik o posebnim mjerama i normativima za zaštitu na radu pri preradi i obradi kože, krzna i otpadaka kože ("Službeni list SFRJ", broj 47/70),
22. Pravilnik o općim mjerama i normativima zaštite na radu od buke u radnim prostorijama ("Službeni list SFRJ", broj 29/71),
23. Pravilnik o mjerama i normativima zaštite na radu na oruđima za rad ("Službeni list SFRJ", broj 18/91),
24. Pravilnik o zaštiti na radu u šumarstvu ("Službeni list SR BiH", broj 20/85),
25. Pravilnik o zaštiti na radu s razvijajućima acetilena i acetilenskim stanicama ("Službeni list SR BiH", broj 2/87),
26. Pravilnik o zaštiti na radu pri mehaničkoj preradi i obradi drveta i sličnih materijala ("Službeni list SR BiH", broj 5/86),
27. Pravilnik o zaštiti na radu u željeznicama ("Službeni list SR BiH", br. 42/86 i 3/87),
28. Pravilnik o opštim mjerama zaštite na radu za građevinske objekte namjenjene za radne i pomoćne prostorije i radne prostore ("Službeni list SR BiH", broj 5/88),
29. Pravilnik o zaštiti na radu pri korištenju električne energije ("Službeni list SR BiH", broj 34/88).

- (2) Nove propise o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu iz stavka (1) ovog članka donijet će federalni ministar.

Članak 92.

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje važiti Zakon o zaštiti na radu ("Službeni list SR BiH", broj 22/90).

Članak 93.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Mirsad Zaimović, v. r.

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Tomislav Martinović, v. r.

На основу члана IV.B.7. a)(IV) Устава Федерације Босне и Херцеговине, доносим

УКАЗ

О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О ЗАШТИТИ НА РАДУ

Проглашава се Закон о заштити на раду, који је усвојио Парламент Федерације Босне и Херцеговине на сједници Представничког дома од 24.09.2019. године и на сједници Дома народа од 01.10.2020. године.

Број 01-02-1-433-01/20

28. октобра 2020. године
Сарајево

Предсједник
Маринко Чавара, с. р.

ЗАКОН О ЗАШТИТИ НА РАДУ

ДИО ПРВИ - ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет Закона)

- (1) Овим законом уређују се права, обавезе и одговорности послодаваца и радника у вези са провођењем и побољшањем сигурности и заштите здравља радника на раду, као и општа начела превенције, те систем правила сигурности и заштите